

Verder

Een schilder van het schrift

Erg bekend is hij niet. Maar kenners en verzamelaars zijn weg van **Christian Dotremont**. In Knokke loopt deze zomer een expo met logogrammen van de Belgische kunstenaar en Cobra-voortrekker.

TAMARA BEHEYDT

Gigantisch veel werken heeft Christian Dotremont (1922-1979) niet nagelaten. Zo'n 1.800. En daarvan verschijnen er weinig op de markt. Toch heeft Samuel Vanhoegaerden in zijn gelijknamige galerie aan de Zeedijk in Knokke een indrukwekkend aantal logogrammen samen kunnen brengen voor een expo.

'Ik was al door Dotremont gefascineerd toen ik mijn galerie oprichtte, intussen twintig jaar geleden', zegt Vanhoegaerden. 'Ik ben onderzoek naar hem gaan doen, en kwam zo nauw in contact met zijn broer Guy, die alle werken erfde die nog in het bezit van de kunstenaar waren. Hij verzamelde ook veel archiefmateriaal: foto's, brieven, penselen, getuigenissen van mensen die zijn broer hebben gekend. Nu ook hij overleden is, is alles hier in de galerie terechtgekomen.'

Dotremont, die in Tervuren is geboren en er zijn hele leven bleef wonen, begon als dichter en is dat ook als kunstenaar gebleven. Hij omschreef zichzelf als een 'peintre d'écriture', een schilder van het schrift. Zijn logogrammen zijn zinnen of korte gedichten, meestal in Oost-Indische inkt en in spontane bewegingen op papier gezet. De letters zijn vrijwel onleesbaar, maar onderaan op het blad voegde Dotremont meestal de tekst toe in potlood.

Het gewone schrift had afgedaan voor Dotremont. Hij vond het te vanzelfsprekend.

Samuel Vanhoegaerden, galeriehouder

In de Samuel Vanhoegaerden Gallery in Knokke is een indrukwekkend aantal logogrammen van Dotremont te zien. © EMY ELLEBOOG

Op de expomuren spreekt Dotremont de bezoeker toe. 'Ik vraag u niet mijn logogrammen te kunnen lezen. Ik suggereer u in hun overdreven natuurlijke, uiterst vrije schriftuur de tekening te zien', staat er. 'Hij wilde gedichten schrijven waarbij de vorm even belangrijk was als de inhoud', legt Vanhoegaerden uit. 'Het gewone schrift had voor hem afgedaan. Het was te vanzelfsprekend.'

Gloria en Lapland

De logogrammen, die vandaag tussen 10.000 en 50.000 euro kosten, vertellen elk een eigen verhaal. Meer dan eens zijn ze autobiografisch, zoals de logogrammen over Gloria. 'Dotremont leerde zijn grote liefde in 1951 kennen', vertelt Vanhoegaerden. 'In zijn werk noemt hij haar Gloria, maar dat is niet haar echte naam. En hoewel ze hem verliet en ze slechts via brief verder communiceerden, bleef ze voor altijd zijn belangrijkste muze.'

Gloria staat ook centraal in wat Vanhoegaerden 'Dotremonts meesterwerk' noemt. Toen hij Gloria een twintigtal jaar na hun afscheid terugzag, maakte Dotremont een gedicht van 25 logogrammen voor haar. De 25 bladen zijn over de hele wereld verspreid geraakt. Maar plaats ze allemaal naast elkaar en je krijgt één uitgestrekte zin van 10 meter lang. Een energieopstoot van puur liefdesgeluk.'

Ook Lapland duikt geregeld op, en in het bijzonder de stad Ivalo, die Dotremont zijn 'tweede thuis' noemde. 'Hij sukkelde zijn hele volwassen leven met tuberculose, en moest op doktersadvies gezonde lucht opzoeken. Zo kwam hij in de ban van Lapland. Hij reisde er twaalf keer naartoe.' Tijdens een van die trips maakte hij 'logoneiges', logogrammen in de sneeuw. Ze zijn bewaard op foto's. Voor Vanhoegaerden maken ze hem tot een voorloper van de land art, een stroming waarbij kunstenaars in de natuur ingrijpen.

Onderweg kocht Dotremont altijd papier, zodat hij aan het werk kon blijven. Hij zeede ook een koffer vol logogrammen mee. 'In die koffer zitten nu gescheurde, geplooidde en geknipte werken. Ze zijn

niet verkoopbaar, maar wel erg waardevol. Het zijn tekeningen zonder tekst in leesbare versie. We weten dus vaak niet wat erop staat, noch waarom Dotremont ze bewaarde, terwijl hij naar eigen zeggen 80 procent van zijn werk verbrandde.'

Het is tijdens die reizen naar het noorden dat hij overigens zijn muze Gloria, een Deense, leerde kennen.

Cruciale Cobra-rol

Toen de Franstalige Dotremont op zijn 17de zijn eerste gedicht schreef, trok hij meteen de aandacht van de schilder René Magritte en belandde hij in de groep Belgische surrealist. Maar in 1948 besloot hij na een vergadering afstand te nemen en een nieuwe beweging op te richten.

'Hij vond het surrealisme te theoretisch, te rationeel', zegt Vanhoegaerden. Samen met onder anderen de Deen Asger Jorn, die hij in het noorden ontmoette, richtte Dotremont Cobra op. Hij verzond de naam, gebaseerd op de centrale steden in de groep: Kopenhagen, Brussel en Amsterdam. Hij wilde zich afzetten tegen het monopolie dat Parijs in de kunstwereld had.

'Ik zou het trouwens op prijs stellen, mocht er vaker worden gezegd dat ik de naam bedacht en het initiatief nam om de beweging op te richten', schreef de kunstenaar in 1978. Ondanks zijn cruciale rol in Cobra zijn andere kunstenaars die bij de beweging betrokken waren, onder wie Karel Appel en Pierre Alechinsky, veel bekender geworden. Vanhoegaerden begrijpt waarom. 'Hun werk is kleurrijker en toegankelijker. En bovendien hebben ze veel meer werk gemaakt.'

In de expo is een korte film te zien over Dotremont en zijn werk, waarvoor Alechinsky het script schreef. De twee bleven een leven lang vrienden, en Alechinsky bezit volgens Vanhoegaerden wellicht een honderdtal Dotremonts.

Vanhoegaerden, die een achtergrond in de economie heeft, zette zijn eerste stappen in de kunstwereld als grafiekhandelaar. 'Maar ik raakte steeds meer door kunst gefascineerd en begon ook andere, grotere werken te kopen, van onder anderen James Ensor, Andy Warhol en Keith Haring.' Hij heeft zijn eigen aanpak. 'Ik verkoop bijna alleen werken die ik eerst heb

gekocht. Het maakt de verhandeling duidelijk. Vaak doe ik eerst uitvoerig onderzoek naar de kunstenaar. Ik verzamel materiaal en kunstwerken, die dan resulteren in een expo en een publicatie.'

Maar weinig artiesten fascineren hem zo als Dotremont. Hij werkt volop aan een 'catalogue raisonné', een lijst met een uitvoerige beschrijving van elk werk. 'Dotremont is niet extreem goed gekend, maar wel erg geliefd bij verzamelaars en kunstkeners.' Opmerkelijk is dat de kunstenaar al tijdens zijn leven naar waarde werd geschat, al is hij er niet rijk van geworden. In 1972 vertegenwoordigde Dotremont België op de Biënnale van Venetië en kreeg hij een eerste expo in New York. Het MoMA kocht toen een werk van hem. Zeven jaar later overleed hij aan leverkanker.

'Christian Dotremont: Peintre de l'écriture - les logogrammes' loopt nog tot 22 september bij de Samuel Vanhoegaerden Gallery in Knokke. www.svhgallery.be

Christian Dotremont (1922-79) werd in Tervuren geboren als Christian Stanislas Marie Joseph Léandre Benoît Dotremont. Hij was dichter, schilder en schrijver. Nadat hij deel had uitgemaakt van de Belgische surrealist, lag hij mee aan de basis van de Cobra-beweging, waarvoor hij ook de naam bedacht. Na het uiteenvallen van Cobra bleef Dotremont experimenteren met taal. In 1962 begon hij, geïnspireerd door de oosterse kalligrafie, met zelfverzonnen tekens te werken. Combinaties van die tekens noemde hij logogrammen.

